

Ходаківська С. Є.

здобувачка кафедри міжнародного бізнесу та логістики
КПІ ім. Ігоря Сікорського

АНАЛІЗ КЛЮЧОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ТА САМОСТІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасні виклики, що постають перед Україною, зумовлені тривалою агресією Російської Федерації, актуалізують проблему зміцнення обороноздатності та економічної стійкості держави. Ефективна обороноздатність можлива лише за умов достатнього фінансового, виробничого та людського забезпечення. Водночас довгостроковий розвиток країни потребує формування економічної системи, здатної до самостійного функціонування, мінімальної залежності від зовнішніх ресурсів та стійкості до кризових впливів.

У рамках даного наукового дослідження пропонується проаналізувати ключові характеристики, що описують обороноздатність країни та економічну спроможність до самостійного розвитку у класичному підході до їх диференціації.

Обороноздатність держави визначається комплексом наявних та доступних до використання та/або мобілізації військово-економічних, технологічних та ресурсних факторів. До ключових з них варто віднести наступні: (1) обсяг оборонних витрат: після 2022 року частка оборонного бюджету України у ВВП перевищує 30% [1], що свідчить про істотне зростання обсягу інвестиційних вливань в оборонний сектор та пріоритезацію державної політики на посилення сектору безпеки та оборони; (2) виробничий потенціал оборонно-промислового комплексу: важливими є наявність підприємств оборонно-промислового комплексу, їхній технологічний рівень і можливість нарощувати виробництво озброєнь, що на сьогоднішній день характеризується активними темпами зростання та загальною тенденцією до активного масштабування виробничого потенціалу даної сфери та обсягів випуску; (3) технологічна база: розвиток високотехнологічних систем — дронів, РЕБ, високоточної зброї, сучасних розвідувальних систем — означає високу якість оборонних спроможностей [2]; (4) логістика та стратегічні ресурси: характеризує кількісні показники ключових ресурсних компонентів обороноздатності, таких як боєприпасів, енергетичних резервів, можливостей транспортування та підтримки військових операцій; (5) людський капітал оборони: ефективність сектору безпеки визначається мобілізаційним потенціалом, рівнем підготовки особового складу, кадровим забезпеченням, а також здатністю суспільства формувати професійний військовий ресурс.

Економічна самостійність характеризує здатність економічної системи держави до забезпечення автономності процесів розвитку, без критичної залежності від зовнішньої фінансової або ресурсної підтримки. До ключових елементів даної характеристика варто віднести наступні: (1) динаміка ВВП і макроекономічна стійкість: на сьогоднішній день, економіка України демонструє високий рівень адаптивності, що супроводжується поступовим відновленням виробництва та стабілізацією фінансової системи [3]; (2) інвестиції та інновації [4]: зростання капітальних інвестицій, розвиток технологій та інновацій є ключовими для відновлення промисловості та модернізації ОПК; (3) енергетична безпека: пріоритетними є збільшення власного видобутку ресурсів, диверсифікація постачання та розвиток відновлювальної енергетики; (4) стан державних фінансів [5]: контроль дефіциту бюджету, ефективна податкова політика та доступ до внутрішніх джерел фінансування є критичними для макрофінансової стабільності.

Варто зауважити, що між обороноздатністю та економічним розвитком існує прямий взаємозв'язок, що виявляє себе перш за все у наявності стійкої залежності між, з одного боку, станом економічної стійкості, що характеризує стабільність та усталеність основних функціональних та структурних процесів розвитку національної макроекономічної системи та, з іншого, рівнем розвитку оборонного потенціалу, що дозволяє гарантувати забезпечення силової безпеки наявного економічного потенціалу та стримування потенційних зовнішніх агресивних дій військового характеру. Економічна стійкість і оборонний потенціал взаємно підсилюють одне одного, зокрема:

- надмірні оборонні витрати без зростання економіки створюють ризики фінансової нестабільності;
- сильна економіка дозволяє забезпечити достатній рівень фінансової та ресурсної підтримки армії, модернізації техніко-технологічного забезпечення та формування відповідних кадрових і ресурсних резервів;
- розвиток оборонно-промислового комплексу стимулює процеси генерації, комерціалізації та дифузії інновацій, сприяє створенню додаткових робочих місць та зміцненню виробничо-промислової бази національної макроекономічної системи.

Більш того, варто зауважити, що процеси активної інтенсифікації розвитку оборонного сектору наряду та забезпечення самостійності вітчизняної макроекономічної системи є одними з передумовами досягнення стабільного стану економічної безпеки держави, що є визначальною характеристикою ефективного функціонування підприємницького сектору, залучення інвестиційних ресурсів та прискорення процесів інноваційного розвитку [6].

Підсумовуючи вищезазначене обороноздатність держави визначається фінансовими, військово-технологічними та людськими ресурсами. Економіка України демонструє адаптивність і здатність до відновлення, але залишається залежною від зовнішньої допомоги. Зміцнення обороноздатності неможливе без розвитку наукоємних галузей, інновацій та інвестицій. Довгострокова економічна політика має орієнтуватися на підвищення самостійності економіки та одночасне зміцнення оборонного сектору.

Перелік посилань:

1. Ситник І. С. Розвинена військова економіка складова національної економічної стратегії України. *SEMI*. 2023. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/semi/vsi-vypusk-y/volume-7-number-1-2023/rozvynena-viyskova-ekonomika-skladova-nacionalnoyi>
2. Луцик Ю., Деменєв О., Пархоменко П., Телегін В. Збереження фінансово-економічної стійкості України в умовах повномасштабної агресії РФ. *SAP*. 2023. URL: <https://sap.nuou.org.ua/article/view/281721> (дата звернення 29.10.2025).
3. Солосіч О. С., Сінайко М. Д. Аналіз параметрів макроекономічної безпеки України в умовах воєнного стану. *Economic Synergy*. 2024. № 1. С. 154-166. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2024-1-11>.
4. Соколов О. Економічна безпека України в умовах воєнного стану. *Вісник УжНУ*. 2024. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/320171>
5. Захарченко В.І., Шварієв М. Д. Методичний підхід до оцінки стійкості об'єктів оборонно-промислового комплексу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 7. С. 48-54. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/download/6085/6154/13616>
6. Shashyna M. V., Kostyunik O. V., Dergaliuk M. O., Solosich O. S., Ocheretiana O.V. Interrelationship between processes of economic security intellectualization and ensuring sustainable development of the enterprise in the conditions of macroeconomic systems transformation. *Економічний вісник Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет»*. 2024. №1. С. 143-153. DOI: <http://dx.doi.org/10.32434/2415-3974-2024-19-1-143-153>.